

Βλάχοι και ελληνισμός Η συμβολή των Βλάχων στην εθνική παλιγγενεσία των Ελλήνων.

Γράφει ο Στέργιος Λαΐτσος, υπ. Δρ Ινστιτούτου Ιστορίας Πανεπιστημίου Βιέννης.

Ποιοί είναι οι Βλάχοι.

Είναι γενική παραδοχή της ιστορικής επιστήμης, ότι, με τον γερμανικής προέλευσης ετεροπροσδιοριστικό γενικό εθνογραφικό όρο Βλάχοι, προσδιορίζονται αρχικά οι ρωμαϊκοί πληθυσμοί των ραιτονορικών και καρινθιανών Άλπεων.

Εκεί πρωτοεμφανίζεται σε γραπτές πηγές ο όρος ολοένα και πιο τακτικά από τα τέλη του 7ου αι. ως περιγραφικός των λατινόφωνων ρωμαϊκών πληθυσμών διακρίνοντάς τους από τους σύνοικούς τους Βαυαρούς και Σλάβους.

Στην ρωμαϊκή Ανατολή, τη Ρωμανία (Βυζάντιο), ο όρος διαδίδεται τη μεσοβυζαντινή περίοδο με τη σλαβική εγκατάσταση κι αφομοίωση στις ελλαδικές επαρχίες της διοίκησης του Ιλλυρικού.

Στην ελληνική της μορφή η ονομασία πρωτοεμφανίζεται στο βυζαντινό θέμα Ιταλίας μόλις στα τέλη του 9ου αιώνα. Συγκεκριμένα παραδίδεται σε στρατιωτικούς καταλόγους κι αναφέρεται σε ιπείς στρατιώτες προερχόμενους από το θέμα Ελλάδος (Θεσσαλία/Στερεά) κι υπηρετούντες εκεί τη στρατεία τους.

Οι λατινόφωνοι Ρωμαίοι στο Ανατολικό Ρωμαϊκό κράτος, το οποίο αυτόπροσδιορίζεται ως Ρωμανία, κι υπηρετούντες για παράδειγμα στην πολιτοφυ-

λακή (*praesidia armata*) προσδιορίζονταν μέχρι τότε (10ος αι.) είτε με περιγραφικούς όρους, όπως «Ρωμαίοι της πατρώας φωνής» είτε με τον όρο «Ρωμάνοι».

Έκτοτε εκλείπουν τόσο η πρώτη περιγραφική όσο κι η δεύτερη ονομασία των λατινόφωνων Ρωμαίων από τις πηγές οι οποίες χρησιμοποιούν πλέον τον όρο Βλάχοι με διττό περιεχόμενο. Δηλαδή προσδιορίζουν έτσι όχι μόνο τους λατινόφωνους αλλά και όλους τους νομάδες όπως και ευρύτερα τους επαρχιώτες.

Στις ιστοριογραφικές βυζαντινές πηγές ο όρος εμφανίζεται μόλις τον 11ο αιώνα κι αφορά στους Βλάχους της Ελλάδος (Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδος με αναφορές στην Πίνδο) σε συνάρτηση με την ίδρυση του πρώτου βουλγαρικού κράτους που εκτείνονταν ως αυτές τις περιοχές.

Οι κοιτίδες των Βλάχων της Ελλάδος βρίσκονται διαχρονικά στις περιοχές της Ηπείρου, της δυτική Μακεδονίας και της Θεσσαλίας. Από την περίοδο εκείνη γνωρίζουμε ήδη από τις πηγές μας, κι αντίθετα προς τις κυρίαρχες στερεότυπες αντιλήψεις, ότι οι βλαχικοί πληθυσμοί εμφανίζουν σημαντική κοινωνική διαφοροποίηση και διαστρωμάτωση με αστικές, στρατιωτικές, αγροτικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες.

Οι ίδιοι οι Βλάχοι στην προφορική τους γλώσσα αυτοπροσδιορίζονται ως Αρμάνοι (π.χ. Βλαχοχώρια Γρεβενών, Ασπροπόταμος), Ριμένοι (π.χ. Βλάχοι Ακαρνανίας, Θεσπρωτίας, Αλμυρού), Βλάχοι (Μέτσοβο, Χαλίκι, Όλυμπος) και Βλάσοι (Μογλενά).

Το πολιτικό κι οικονομικό πλαίσιο κατά τους νεότερους χρόνους.

Έχοντας παράδοση στην εκτροφή ημιονηγών ζώων οι Βλάχοι όπως και στις μεταφορές μεγάλων αποστάσεων, εξυπηρετούσαν ήδη από τους υστεροβυζαντινούς χρόνους τη μεταφορά των προϊόντων από τη βαλκανική ενδοχώρα στο βενετσιάνικο λιμάνι του Δυρραχίου.

Το δίκτυο αυτό, υιοθετήθηκε, συμπληρώθηκε κι ενισχύθηκε μετά την Οθωμανική κατάκτηση από τους Οθωμανούς, οι οποίοι, ενδιαφέρθηκαν να ελέγξουν τους εμπορικούς δρόμους.

Από τον 17ο αιώνα ιδιαίτερα το διατοπικό εμπόριο στην Ήπειρο, Μακεδονία και Θεσσαλία βρίσκονταν στα χέρια των Ελλήνων. Οι χριστιανοί σπαχήδες βλαχικής και μη καταγωγής είχαν συσσωρεύσει κεφάλαια από την

ενοικίαση κι είσπραξη των φόρων για λογαριασμό της Υψηλής Πύλης και τα διοχέτευαν τώρα σε νέες οικονομικές δραστηριότητες. Στις δυτικές χώρες της αυτοκρατορίας, που αναφέρθηκαν παραπάνω, τον έλεγχο αυτού του οδικού κι εμπορικού δικτύου είχαν διευρυμένες βλαχικές οικογένειες, οι οποίες, είτε πρακτόρευαν ως εμπορικοί ανταποκριτές για λογαριασμό των Βενετών προϊόντα από το βιλαέτι της Ρούμελης. είτε ασκούσαν την προσοδοφόρα ενοικίαση των φόρων προκαταβάλλοντάς τους στο οθωμανικό κράτος, είτε είχαν αναδειχτεί στο πλαίσιο του τσελιγγάτου, είτε όλα αυτά μαζί.

Οι Βλάχοι της Πίνδου (αρχικά οι Σιπισχιώτες, Λινοτοπίτες, Φουρκιώτες και κατόπι οι Μοσχοπολίτες, Μετσοβίτες, Καλαρίτες και Συρακιώτες, Κλεισουριώτες και Νιβεστεάνοι) που είχαν αποκτήσει στα τέλη του 17ου αιώνα σημαντικά κεφάλαια από τη φύλαξη των διόδων και τη συντήρηση του οδικού δικτύου στο χώρο τους για λογαριασμό της Πύλης, τις μεταφορές και το εμπόριο με τη Βενετία, εξαπλώνουν σταδιακά κατά το 18ο αιώνα τις δραστηριότητές τους τόσο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, ιδιαίτερα στον Βαλκανικό χώρο, αλλά και στις χώρες του Αψβούργων Ρωμαιογερμανών αυτοκρατόρων, όπως και στη Ρωσική Αυτοκρατορία.

Ειδικότερα, κατά την Τουρκοκρατία, οι Βλάχοι στις διαβάσεις της Πίνδου, έχοντας αναγνωρίσει την επικυριαρχία του Σουλτάνου αμέσως μετά την άλωση της Πόλης, έλαβαν από αυτόν σε αντάλλαγμα, απαραβίαστα προνόμια κι ιδρύθηκαν έτσι οι προνομιακές διοικητικές ενότητες στις οποίες εντάσσονται περισσότεροι βλαχικοί οικισμοί κι εγκαταστάσεις με εδραίο κι ημινομαδικό χαρακτήρα, όπως η «Χώρα Μετσόβου», η «Χώρα Ασπροποτάμου», η «Χώρα Περιβόλι», η «Χώρα Σαμαρίνα». Χάριν στο προνομιακό καθεστώς οι κάτοικοι διατήρησαν τα όπλα τους, κατέστησαν αυτοδιοικούμενοι, οι δε περιοχές τους χαρακτηρίστηκαν απρόσιτες από τον οθωμανικό στρατό, κι υπήχθησαν υπό την προστασία της Βαλιντέ Σουλτάνας. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καταβάλλουν ελάχιστο φόρο, χωρίς να μεσολαβεί κανείς Οθωμανός αξιωματούχος.

Ανεμπόδιστοι, λοιπόν, συστήνουν κτηνοτροφικούς συνεταιρισμούς, τα τσελιγκάτα, και παράλληλα συνεχίζουν ως αγωγιάτες, βιοτέχνες, τεχνίτες και έμποροι στα πλαίσια του νέου πολιτικού περιβάλλοντος. Κι ενώ η φυγή στα ορεινά των κατοίκων των πεδινών περιοχών συνετέλεσε στη δημογραφική τόνωση των βλαχικών πληθυσμών ένας επιπλέον παράγοντας, τα αρματο-

λίκια, ενίσχυσε από τα μέσα του 16ου αι. περαιτέρω την ανάπτυξη των ορεινών βλαχικών κοινοτήτων.

Πέρασμα στην Πίνδο. Στις δυτικές περιοχές της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας τον έλεγχο του οδικού και εμπορικού δικτύου είχαν διευρυμένες βλάχικες οικογένειες.

Έτσι κατά από τον 15ο έως και τον 18ο αιώνα αναδεικνύονται σε σημαντικά οικονομικά και πνευματικά κέντρα ένα ευρύ δίκτυο βλαχικών οικισμών κι εγκαταστάσεων στην Ήπειρο, Θεσσαλία και Μακεδονία. όπως το Μέτσοβο, οι Καλλαρύτες, το Συράκο, το Μαλακάσι, τα βλαχοχώρια Λαΐιστα και Βωβούσα στο ανατολικό Ζαγόρι, στη Μακεδονία η Αβδέλλα, το Περιβόλι, η Σαμαρίνα, η Φούρκα, η Γράμμοστα και το Λινοτόπι, βορειότερα η Σίπισχα κι η περιβόητη Μοσχόπολη ή Βοσκόπολη κοντά στη σημερινή Κορυτσά, κι ανατολικότερα η Κλεισούρα, το Μπλάτσι και το Νυμφαίο. Το δίκτυο αυτό συνδέονταν με τις βλαχικές αστικές εγκαταστάσεις στα Γιάννινα, τα Τρίκαλα,

τον Τύρναβο, τα Αμπελάκια, το Λιβιάδι του Ολύμπου, τη Θεσσαλονίκη, τις Σέρρες, τη Σιάτιστα κι αλλού.

Το πολιτιστικό υπόβαθρο κι η συμβολή στο Νεοελληνικό Διαφωτισμό.

Οι Βλάχοι κατά τον 18ο και 19ο αιώνα, εξωστρεφείς λόγω και των ενασχολήσεών τους συνέβαλαν στην αστική συγκρότηση του Ελληνισμού εντασσόμενοι σε διεθνή εμπορικά και οικονομικά δίκτυα εγκαίρως. Παράλληλα, με την ταυτόχρονη υλική υποστήριξή τους, μετέχουν ενεργά στην πνευματική κίνηση του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, δραστηριοποιούνται στη Φιλική Εταιρεία προετοιμάζουν κι αγωνίζονται κατόπι στην Επανάσταση του 1821.

Στα μέσα του 18ου αι. στα προνομιακά Βλαχοχώρια λειτουργούν ήδη «Ελληνοσχολεία» για αγόρια και κορίτσια κι αναδεικνύονται σημαντικοί λόγιοι που κατατάσσονται στη χορεία των «Διδασκάλων του Γένους». Οι περιηγητές Ληκ και Πουκεβίλ σημειώνουν στις αρχές του 19ου αι. με έμφαση ότι στους Καλαρίτες, το Συρράκο και το Μέτσοβο εκτός των σχολικών υπάρχουν ιδιωτικές βιβλιοθήκες με σπάνιες γαλλικές κι ιταλικές εκδόσεις καθώς και τις αντίστοιχες των κλασικών συγγραφέων.

Στη Γεωγραφία Ηπείρου των Κ. Θεσπρωτού και Α. Ψαλίδα αναφέρεται σχετικά: **«Εστόλισαν τα χωριά τους με οικοδομές καλές, με σχολεία ελληνικά, με ιατρούς. Ευρίσκεις ανθρώπους από αυτούς εμπείρους της ιταλικής και γαλλικής γλώσσης, χρυσικούς ονομαστούς και τεχνίτας μαλλίνων υφασμάτων όχι ποταπών. Οι έμποροι τούτοι ξενιτεύονται εις Ιταλίαν, Ισπανίαν, Ρουσιάν και Τουρκίαν. Είναι και ποιμένες πολλοί, και πλούσιοι, καθώς και αγωγιάτες».**

Η περιβόητη Μοσχόπολη, που είχε ήδη αρχίσει να αναδεικνύεται από τις αρχές του 17ου αι. χάριν στην κομβική της θέση στο εμπόριο με τη Βενετία έφτασε από το 1721 και για μισό αιώνα περίπου, μέχρι το 1761, σε μεγάλη εμπορική, οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη ώστε να θεωρείται το πιο σημαντικό ελληνοβλαχικό κέντρο της εποχής εκείνης. Ο πληθυσμός της τότε υπολογίζεται στους 12.000 κατοίκους. Το 1730 ιδρύεται η περιώνυμος «Νέα Ακαδημία» και το πρώτο ελληνικό τυπογραφείο (μετά το Πατριαρχικό της Κωνσταντινουπόλεως), όπου τυπώνονται ελληνικά βιβλία. Την ίδια περίοδο διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο τόσο στα Βαλκάνια, όσο

και στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο. Ιδρύονται σχολεία όπου διδάσκουν σημαντικοί λόγιοι της εποχής, όπως ο Σεβαστός Λεοντιάδης από την Καστοριά, ο ιερομόναχος Γρηγόριος Κωνσταντινίδης, μετέπειτα Μητροπολίτης Δυρραχίου, ο Δανιήλ Μοσχοπολίτης και ο Θεόδωρος Καβαλιώτης. Σημαντικό θεωρείται επίσης το τυπογραφείο της Μοσχόπολης, όχι μόνο για τους Έλληνες αλλά και για τους περίοικους κι ομόδοξους σλαβικούς λαούς, αντανακλώντας την πνευματική άνθηση κι επιρροή της πόλης. Στη Μοσχόπολη η πλειοψηφία των κατοίκων είναι βλαχόφωνοι και πρωτοστατούν στην υπό διαμόρφωση νεωτερική ελληνική εθνική συνείδηση. Μιλούν βλαχικά κι ελληνικά, γράφουν και διδάσκουν ελληνικά. Στα παιδιά τους προσφέρουν ελληνική παιδεία και συντάσσουν ελληνοαλβανοβλαχικά λεξικά για να ενισχύσουν την «ελληνομάθεια» δηλαδή τη διάδοση της διαχρονικής ελληνικής γραμματείας και της λόγιας παράδοσης του Γένους. Ο Θάνος Βερέμης παρατηρεί σχετικά ότι «Βλάχοι του Διαφωτισμού, ο Ρήγας Βελεστινλής κι ο Δανιήλ από τη Μοσχόπολη βιάζονταν να κάνουν όλους τους Βαλκάνιους μετόχους ενός μεγάλου ελληνικού πολιτισμού..». Η Μοσχόπολη εξαιτίας όλων αυτών αποκαλείται έκτοτε «Αθήναι του Βορρά». Μετά από τις δύο καταστροφές της Μοσχόπολης το 1769 και 1788 ο βλαχικός της πληθυσμός, όπως κι άλλων βλαχικών κέντρων της Πίνδου, οδηγείται σε έξοδο και σε μόνιμη εγκατάσταση σε πόλεις της Μακεδονίας, αλλά και στις παροικίες της αλλοτινής εμπορικής Διασποράς. Οι φυγάδες ιδρύουν ελληνικά σχολεία και μεριμνούν για την παροχή ελληνικής παιδείας στα παιδιά τους. Το ίδιο πράττουν στις χώρες του Αψβούργου Μονάρχη όπου καταφεύγουν, όπως και στις ουγγρικές χώρες, στις σερβικές καθώς και σ' αυτές ακόμη τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Η σύσταση ελληνικής κοινότητας κι η ίδρυση ελληνικού σχολείου κι εκκλησίας είναι το πρώτο τους μέλημα. Αυτή την περίοδο στο πλαίσιο των νεωτερικών αντιλήψεων παρατηρούνται κι οι πρώτες αναφορές στην πρόσληψη της ταυτότητάς τους.

Σχετικά μ' αυτή αναφέρουν στο βιβλίο των Πρακτικών της Κοινότητάς τους οι Μακεδονοβλάχοι της Πέστης στα 1800: «επειδή μας εβοήθησεν ο άγιος Θεός και οικοδομήθη η εκκλησία μας της Κοιμήσεως/ της υπεραγίας Θεοτόκου, η προ πολλού ποθητή εις όλους του Γένους μας Γραικούς τε και Βλάχους, συμφωνήσαμε και τα ακόλουθα άρθρα: α) Να παρακαλέσωμεν τον Πανιερώτατον ποιμένα μας άγιον Βουδιμίου διά να δώση ευλογίαν/εις του

δύο ιερείς οπού η Κοινότης μας θέλη εκλέξη αξίους του αυτών επαγγέλματος ευσεβείς/ και ορθοδόξους, ομού να είναι Ρωμαίοι το Γένος, ο δε Βλάχος Μακεδονίτης, δια να υπουργούν τα θεία μυστήρια και τας λοιπάς ακολουθίας της εκκλησίας μας εις την ελληνικήν διάλεκτον / την οποίαν εμεταχειρίσθησαν εις τα εκκλησιαστικά τε και πολιτικά, οι πατέρες και προπάτορες / αμφοτέρων των γενών ημών, και καθώς επεκράτησεν και έως τώρα αφού και ανοίχθη η Καπέλλα και / εκκλησία ημών..... οπού να ζήσωμεν και ημείς και τα / τέκνα των τέκνων μας ηγαπημένοι ως μια ψυχή εις δυο σώματα χωρίς τινός διαφοράς». Φωτίζοντας τον ίδιο προβληματισμό ο βλαχικής καταγωγής λόγιος από τη Λάρισα Κωνσταντίνος Κούμας που βρίσκεται στη Βιέννη την ίδια περίοδο παρατηρεί ότι οι Βλάχοι «συμπεριφέρονται αδελφικώς με τους Γραικούς ως Γραικοί και δεν δείχνουν καμία εθνική διαφορά προς αλλήλους, καθώς είναι αμφότεροι οι λαοί μιας πατρίδος τέκνα και των αυτών προγόνων απόγονοι»!

Σ' αυτό το πλαίσιο, μέσα από τον κόσμο του εμπορίου και των παροικιών ζυμώθηκε η ιδέα της Εθνικής Ανεξαρτησίας και της Απελευθέρωσης του Γένους. Ο βλαχικής καταγωγής Γρηγόριος Ζαλύκης από τη Θεσσαλονίκη ιδρύει τη μυστική οργάνωση «Ελληνόγλωσσον ξενοδοχείον» στο Παρίσι το 1809 για «το φωτισμό του Γένους» και την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού. Το 1814 ο Δημήτριος Ποστολάκας (εγγονός του Δασκάλου του Γένους και διευθυντή της Αυθεντικής Ακαδημίας στο Ιάσι Νικολάου Τζερτζούλη) πρωτοστάτησε, μαζί με τους βλαχικής καταγωγής Ζηνόβιο Πωπ, Γεώργιο Σταύρου και Ζώη Χαράμη στην ίδρυση από τον Ιωάννη Καποδίστρια της «Φιλομούσου Εταιρείας Βιέννης». Τον συναντούμε λίγο αργότερα και στο δίκτυο της Φιλικής Εταιρείας στο οποίο μετέχουν Βλάχοι έμποροι, τραπεζίτες και λόγιοι στη Βιέννη με σημαίνοντα εκπρόσωπό τους τον βλαχικής κατάγωγής Σερραίο Εμμανουήλ Παπά και τον Λινοτοπίτη βαρώνο Κωνσταντίνο Μπέλλιο. Σύνδεσμός τους στην Οδησό ο Στέργιος Σταμέρωφ από το Μέτσοβο, στο Χέρμανστατ ο συμπατριώτης τους Γεώργιος Βλαχούτσης, στο Βρασόβ ο Σιπισχάνος Κωνσταντίνος Πωπ, στον Ανκώνα ο Γεώργιος Δυορούτης, στη Βενετία ο Γεώργιος Τουρτούρης, όπως κι οι αδερφοί Σταματάκη στην Τεργέστη, όλοι από τους Καλαρίτες, ο πρώην ηγεμόνας Ιωάννης Καράτζιας με καταγωγή από τη Φούρκα στην Πίζα και παρόμοια κι άλλοι Βλάχοι συντοπίτες τους στις ελληνικές παροικίες της Ιταλίας. Η σωζόμενη αλληλο-

γραφία του Ποστολάκα είναι ιδιαίτερα αποκαλυπτική. Ο πρίγκιπας Νικόλαος Υψηλάντης, αδερφός του Αλεξάνδρου, σε επιστολή του προς τον Δημήτριο Ποστολάκα τον προσφωνεί «αδελφό και φίλο» και τον ευχαριστεί για τη μέριμνα σχετικά με τον φυλακισμένο αδερφό του αλλά και για τη συνδρομή του στη συγκέντρωση της βοήθειας για τους επαναστάτες κι αναξιοπαθούντες από τα δεινά του πολέμου.

Απ' αυτό το δίκτυο δεν λείπουν οι Βλάχοι λόγιοι του Νεοελληνικού Διαφωτισμού: ο Νικόλαος Τζερτζούλης, ο Θεόδωρος Καβαλλιώτης, ο Δανιήλ Μοσχοπολίτης, ο Κωνσταντίνος Ουκούτας, ο Κωνσταντίνος Τζεχάνης, ο Δημήτριος Παμπέρης, ο Ρήγας Βελεστινλής, ο Δημήτριος Δάρβαρης, ο Νεόφυτος Δούκας, ο Ευγένιος Βούλγαρης, ο Γεώργιος Ζαβίρας, ο Διονύσιος Πύρρος κι ο Ιωάννης Κωλέττης.

Οι Βλάχοι των ελληνικών κοινοτήτων της Διασποράς δραστηριοποιούνται και στη διακίνηση του βιβλίου. Αναφέρονται σχετικά οι βιβλιοπώλες Πελεγκάδες και Μαυρίκηδες στην Πέστη. Στη Βιέννη οι Σιατιστινοί εκδότες αδερφοί Μάρκου Πούλιου ιδρύουν ένα από τα σημαντικότερα ελληνικά τυπογραφεία του 18ου αιώνα κι εκδίδουν την «Εφημερίδα» με ειδήσεις από τα ανατολικά μέρη όπως κι άλλα σημαντικά έργα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού μεταξύ των οποίων και τη «Χάρτα της Ελλάδος» του Ρήγα Βελεστινλή.

Αλλά κι όταν ξεσπά η Επανάσταση και σε όλη τη διάρκειά της το πεκούλιο των Βλάχων είναι ανοιχτό για την ελληνική υπόθεση. Όταν ήρθαν τραυματίες του Ιερού Λόχου στην Πέστη, οι Έλληνες της πόλης τους συνέδραμαν με κάθε δυνατό τρόπο. Από μια μαρτυρική κατάθεση που ελήφθη σε άλλη περίπτωση προκύπτει ότι ο Μακεδονοβλάχος Κωνσταντίνος φον Βράνη, με απώτερη καταγωγή από το Λινοτόπι, βοήθησε τότε τους αγωνιστές με 15.000 φιορίνια. Αλλά κι άλλοι χιλιάδες πολεμιστές πέρασαν από την Αδελφότητα του Αγίου Γεωργίου της Βιέννης, με μέλη κυρίως Βλάχους, και έλαβαν τα αναγκαία χρήματα για να κατέβουν στη μαχόμενη Ελλάδα.

Ο Μετσοβίτης Δημήτριος Ποστολάκας μέλος της «Δωδεκάδος» της Αδελφότητας κι ο Μέρανος Φιλικός Αναστάσιος Καραμύχος πρωτοστατούσαν σε όλη αυτή τη δραστηριότητα όπως προκύπτει από την αλληλογραφία τους με τον Ιωάννη Καποδίστρια. Αργότερα, τον Μάιο του 1830, ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελληνικής Πολιτείας έγραψε ευχαριστήριο γράμμα όπου

εξέφραζε την ευγνωμοσύνη της Ελληνικής Πολιτείας προς τον μοσχοπολίτικης καταγωγής βαρόνο Σίμωνα Σίνα και τους συμπολίτες του «Γραικοβλάχους» της Βιέννης, για τις μεγάλες προσφορές προς το Έθνος.

Ελληνική Πολιτεία.

Ο Κυβερνήτης της Ελλάδος.

Αριθ. 766.

Προς τον Κύριο Σίμωνα Γ. Σίναν.

Εδέχθημεν μετά πολλής ευγνωμοσύνης την ποσότητα των 2.007 99/100 διαστήλων, τα οποία μετα των εν Βιέννη συμπολιτών σας Γραικοβλάχων, προσφέρετε δωρεάν εις τα δημόσια της Ελλάδος καταστήματα. Νομίζοντες δε και συμφερότερον και προ πάντων ευάρεστων εις τους δωρητάς ν αφιερωθώσιν εις όφελος του Ορφανοτροφείου οι ετήσιοι τόκοι των κεφαλαίων τούτων, ασφαλισθέντων εις την Εθνική Τράπεζαν, διετάξαμεν την επί ταύτης Επιτροπήν να συνεννοηθή με τον εν Κερκύρα Κύριον Αναστάσιον Ι. Κόνιαρην άμα δε λάβη παρ αυτού την διαληφθείσαν ποσότητα, θέλει σας ειδοποιήσει.

Εις το Ορφανοτροφείον παιδεύονται ήδη 500 ορφανά, και οι εξελθόντες μέχρι τούδε από το κατάστημα τούτο κατά την ιδιαιτέραν κλίσιν και ικανότητα έκαστος ενασχολούνται εις την ναυτικήν υπηρεσίαν και τας τέχνας και εργόχειρα, ή διδάσκονται εις τα εν Αιγίνη δύο Τυπικά σχολεία της αλληλοδιδασκτικής και των ανωτέρων μαθημάτων.

Εάν και άλλοι ομογενείς συνδράμωσι με την αυτήν προθυμίαν εις βοήθειαν των Ελληνοπαίδων, των οποίων γέμουσιν οι Ελληνικοί τόποι, και μάλιστα αι επαρχίαι, όπου υπήρχόν ποτέ πόλεις, τότε και τα διδακτικά καταστήματα θέλουν στερεωθεί και η επομένη γενεά θέλει λάβει αγωγήν αξίαν της μελλούσης τύχης, εις την οποίαν προσεκλήθη παρά της θείας προνοίας. Είθε το ιδικόν σας παράδειγμα και των εν αλλοδαπή Ελλήνων, όσοι συνεισφέρουν φιλοτίμως υπέρ της εκπαιδύσεως της Ελληνικής νεολαίας, να εγείρη και τους άλλους ομογενείς, οι οποίοι έχοντες τα αυτά

προς την Πατρίδα αισθήματα δεν έδειξαν εισέτι δια των έργων τους οποίους τρέφουσιν υπέρ αυτής αγαθούς σκοπούς.

Εκφράζουμε προς σε, Κύριε, και δια σου προς του συμπολίτας σου Γραικο-Βλάχους, πολλήν ευγνωμοσύνην εκ μέρους των ορφανών, και παρημών την εξαίρετον υπόληψιν και τιμήν.

Εν Ναυπλίω την 16 Μαΐου 1830.

Ο Κυβερνήτης.

Ι. Α. Καποδίστριας.

Στο αγωνιστικό και αλληλέγγυο πνεύμα, ακόμη και των απλούστερων εξ αυτών κατά την Επανάσταση του 1821, την «πίστη στη φιλία» και το «φιλελεύθερον αίσθημα» των Βλάχων, των «Γραικοβλάχων», όπως χαρακτηριστικά τους αποκαλούσε, αναφέρεται κι ο αγωνιστής Νικόλαος Κ. Κασομούλης, Βλάχος από το Πισοδέρι κι ο ίδιος. Γράφει στα Στρατιωτικά Ενθυμήματα της Επανάστασεως των Ελλήνων του 1821-1833, τόμ. Α' 6104): "Οι Γραικοβλάχοι ... καταγόμενοι από χωριά της Ηπείρου, Μακεδονίας και Θεσσαλίας,... αν και απλοί και αμαθείς οι περισσότεροι, σύμφωνοι όμως ως προς τας έξεις με τους Γραικούς, επιρρεπέστεροι εξ ανατροφής ως προς την ανεξαρτησία των, πονητικοί συγγενείς μεταξύ των, πιστοί εις την φιλίαν, παρατηρήθη ότι, εάν και είχαν και ούτοι ιδιαίτερα τινά έθιμα ως προς το ζην και πολιτεύεσθαι από τους (Γραικούς) κατοίκους, διαφέροντες (όμως) καθόλου από τους Αρβανιτοβλάχους κατά τα λοιπά, και συνερχόμενοι εις γαμικούς δεσμούς και με Γραικούς, ωθούντο από εν αίσθημα φιλελεύθερον... " .

Ενδεικτικά και χάρη της ιστορικής μνήμης αναφέρονται οι παρακάτω επώνυμοι Βλάχοι αγωνιστές για την Ελευθερία του Ελληνικού Γένους: ο παπά Ευθύμιος Βλαχάβας, ο Βλαχόπουλος Αλέξιος (1787-1865), ο Γεωργάκης Ολύμπιος (1772-1821) από το Λιβάδι Ολύμπου, ο Γιάννης Φαρμάκης από το Μπλάτσι, ο Παναγιώτης Ζήδρος (1630-1750) από το Λιβάδι Ολύμπου, ο Κασομούλης Νικόλαος (1795- 1872) από το Πισοδέρι, ο φιλικός Αναστάσιος Μανάκης, οι αρματωλοί Ζηδραίοι, Λαζαίοι και Νικοτσάρας του Ολύμπου, ο Τσάμης Καρατάσος, ο Ζιώγος Παπαγιάννης, ο Γιάννης Πρίφτης, Ιωάννης Ράγκος (1790-1865), ο Νικόλαος Στουρνάρης (1775-1826), οι Δημήτριος, Τζή-

μας και Γιάννης Τσάπος (...-1822), ο Σαμαριναίος Μίχος Φλώρος και τα Βλαχόπουλα από τα Βλαχοχώρια της Πίνδου που πήραν μέρος στην υπεράσπιση του Μεσολογγίου και τα διέσωσε η λαϊκή μούσα στο τραγούδι «Παιδιά της Σαμαρίνας», ο Νάσιος Μάνταλος από το Περιβόλι, ο Χριστόδουλος Χατζηπέτρος απ' τον Ασπροπόταμο, η ηρωική οικογένεια των Τζαβελαίων από το Σούλι κι ο Εμμανουήλ Παππάς από τις Σέρρες.

Ο Λινοτοπίτης βαρόνος Κωνσταντίνος Μπέλλιος ίδρυσε τον οικισμό Νέα Πέλλα στην Αταλάντη και τους Θρακομακεδόνες όπου αποκαταστάθηκαν όσοι από τους Βλάχους αγωνιστές παρέμειναν μετά την Επανάσταση με την ίδρυση της Ελληνικής Πολιτείας στο νεότευκτο κράτος και βρέθηκαν έτσι μακριά από του τόπους καταγωγής τους στην Ήπειρο, Θεσσαλία και Μακεδονία. Ο ίδιος ίδρυσε και την «εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία», ή απλά «Αρχαιολογική Εταιρεία» το 1837 όπως και το Δημοτικό νοσοκομείο «Ελπίς».

Ο Ιωάννης Κωλέττης, Βλάχος απ' το Συρράκο, μέλος της Φιλικής Εταιρείας από το 1819, αγωνίστηκε στα πεδία των μαχών κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και σε όλη τη διάρκεια του Αγώνα. Με σπουδές στην Πίζα, γλωσσομαθής, οξυδερκής και διορατικός υπήρξε ο πρώτος συνταγματικός πρωθυπουργός του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους. Στις 11 Ιανουαρίου 1844 διατύπωσε με ομιλία του τη θέση υπέρ της ισότητας ελεύθερων και αλύτρωτων (αυτοχθόνων κι ετεροχθόνων) Ελλήνων, αρχή στην οποία βασίστηκε κι η Μεγάλη Ιδέα που έμελλε να καθορίσει την εξωτερική πολιτική του νεοελληνικού κράτους έως το 1922.

Από τα παραπάνω γίνεται κατανοητό ότι οι Βλάχοι όλων των κοινωνικών κατηγοριών ως νουνεχείς και φιλόπατριες συνεισέφεραν με πίστη κι αφοσίωση πολλαπλά στην Εθνική Παλιγγενεσία του Ελληνισμού ακολουθώντας πιστά τη ρήση του Ρήγα Βελεστινλή: **«Κάθε νουνεχής Φιλόπατρις λυπεΐται βλέπωντας τούς δυστυχεῖς απογόνους τῶν εὐκλεεστάτων Ἀριστοτέλους καὶ Πλάτωνος ... Ὦντας φύσει Φιλέλλην, δὲν εὐχαριστήθην μόνον ἀπλῶς νὰ θρηνήσω τὴν κατάστασιν τοῦ Γένους μου, ἀλλὰ καὶ συνδρομὴν νὰ ἐπιφέρω ἐπασχισα ὅσον τὸ ἐπ' ἐμοί.»** ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΠΑΝΘΙΣΜΑ, Βιέννη 1790, σελ στ'.

**Η Συμβολή των Βλάχων στην εθνική παλιγγενεσία των Ελλήνων.
Στέργιος Λαΐτσος, υπ. Δρ Ινστιτούτου Ιστορίας Πανεπιστημίου Βιέννης.**

Ενδεικτική Βιβλιογραφία:

Κωνσταντίνος Κούμας, Ιστορία των ανθρωπίνων πράξεων από των αρχαιοτάτων χρόνων έως των ημετέρων μας, τ. ΙΒ΄, Βιέννη 1832.

Κωνσταντίνος Σάθας, Τουρκοκρατούμενη Ελλάς, Αθήνα 1869.

Νικόλαος Κασομούλης, Ενθυμήματα Στρατιωτικά της Επανάστασεως των Ελλήνων, 1821-1833, επιμ. Γιάννη Βλαχογιάννη, τ. Α΄, Αθήνα 1939.

Ελένη Κούκκου, Ο Καποδίστριας και η παιδεία: 1803-1822. Η Φιλόμουσος Εταιρεία της Βιέννης, Αθήνα 1958

Γεώργιος Λαΐος, Η Φιλόμουσος Εταιρεία της Βιέννης, 1814-1820, Νέα έγγραφα. στο: Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου της Ακαδημίας Αθηνών 12 (1965) 166-223

Αλέξης Πολίτης, Το δημοτικό τραγούδι. Κλέφτικα, Αθήνα, Ερμής, 1981.

Αγγελική Κωνσταντακοπούλου, Η ελληνική γλώσσα στα Βαλκάνια (1750-1850). Το τετράγλωσσο λεξικό του Δανιήλ Μοσχοπολίτη, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων: Επετ. Δωδώνη, παρ. 39, Ιωάννινα, 1988

Douglas Dakin, Ο αγώνας των Ελλήνων για την ανεξαρτησία 1821-1833, μτφρ. Ρένα Σταυρίδου-Πατρικίου, εκδ. Μ.Ι.Ε.Τ., Αθήνα, 1989

Agathokles Azelis, Versuche zur Verschriftlichung des Aromunischen um die Wende vom 18. zum 19. Jahrhundert, στο: Das achtzehnte Jahrhundert und Österreich 10 (1995) σελ. 73-83

Μοσχόπολις. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Ε.Μ.Σ., Θεσσαλονίκη 1999.

Βασίλης Κρεμμυδάς, "Ο πολιτικός Ιωάννης Κωλέτης τα χρόνια στο Παρίσι (1835-1843)", Εκδ. Τυπωθήτω, 2000, Αθήνα

Νίκος Μέρτζος, Αρμάνοι οι Βλάχοι, εισ. Ν. Κ. Μουτσόπουλος, Θεσσαλονίκη 2001

Π. Μ. Κιτρομηλίδη επιμέλεια, Ρήγα Βελεστινλή, Άπαντα τα σωζόμενα, τομ. Α΄-Ε΄, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων, 2000-2002.

Μαρία Στασινοπούλου, «Βαλκανική πολυγλωσσία στην αυτοκρατορία των Αψβούργων τον 18ο και 19ο αιώνα. Ένα γοητευτικό φαινόμενο και οι δυσκολίες των εθνικών ιστοριογραφιών», Μαρία Στασινοπούλου, Μαρία-Χριστίνα Χατζηιωάννου (επιμ.), Διασπορά – Δίκτυα – Διαφωτισμός [Τετράδια Εργασίας 28], Αθήνα, Κ.Ν.Ε./ Ε.Ι.Ε., 2005, σσ. 17-32

Θάνος Βερέμης, Γιάννης Κολιόπουλος, Ελλάς. Η σύγχρονη συνέχεια. Από το 1821 μέχρι σήμερα, εκδ. Καστανιώτης, Αθήνα, 2006

Mathieu Grenet, «La loge et l'étranger: les Grecs dans la Franc-maçonnerie marseillaise au début du XIXe s.», Cahiers de la Méditerranée, vol. 72, La Franc-Maçonnerie en Méditerranée (XVIIIe - XXe siècle), 2006

Βάσω Ρόκου, Ορεινές Κοινωνίες κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας στα Βαλκάνια, Το Μέτσοβο της κτηνοτροφίας από τον 17ο έως τον 20ο αιώνα. Θεσσαλονίκη 2007

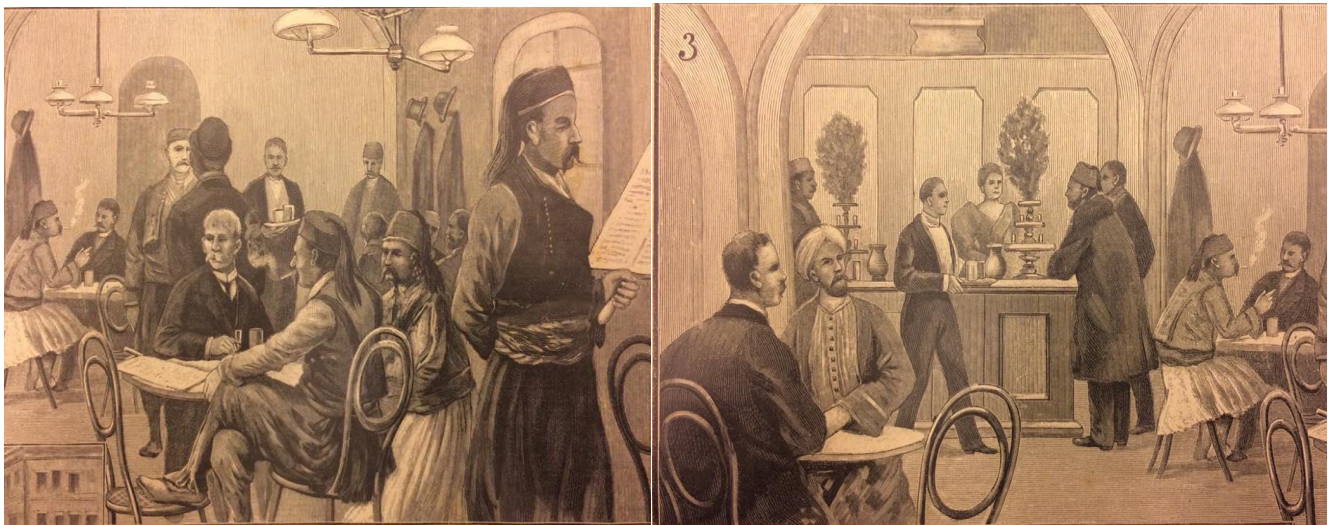
Βασίλειος Πετράκος, «Τα 170 χρόνια της Αρχαιολογικής Εταιρείας», Ο Μέντωρ, τχ. 82 (Απρίλιος 2007), σελ.9-80

Βασίλειος Μελισσόβας, Δημήτριος ΧΓ Ποστολάκας, Ιωάννινα 2007.

Πασχάλης Κιτρομηλίδης, Νεοελληνικός Διαφωτισμός. Οι πολιτικές και κοινωνικές ιδέες Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2009.

Βασίλης Κρεμμυδάς, Ιωάννης Κωλέτης, σειρά: Οι Ιδρυτές της νεότερης Ελλάδας, εκδ. Τα Νέα-Ιστορική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2010

Βασίλης Νιτσιάκος [«Οι Βλάχοι της Ελλάδας. Εθνική ένταξη και πολιτισμική αφομοίωση»](#). Ευρωπαϊκή Εταιρία Νεοελληνικών Σπουδών. Συνέδριο της Ευρωπαϊκής Εταιρίας Νεοελληνικών Σπουδών.

Το περίφημο καφέ «Βιέννη» ιδιοκτησίας των Σίνα.

Σ' αυτό συγκεντρώθηκαν οι Γραικοβλάχοι προκειμένου να συγκεντρώσουν χρήματα και να τα αποστείλουν στην Ελλάδα.

Ελληνική Πολιτεία.
 Ο Κυβερνήτης της Ελλάδος.
 Αριθ. 766
 Προς τόν Κύριο Σίμωνα Γ. Σίναν.

Εδέχθημεν μετά πολλής ευγνωμοσύνης τήν ποσότητα των 2.007 99/100 διστήλων, τά οποία μετά τών εν Βιέννη συμπολιτών σας **Γραικο-Βλάχων**, προσφέρετε δωρεάν εις τα δημόσιας της Ελλάδος καταστήματα. Νομίζοντες δε και συμφερώτερον και πρό πάντων ευάρεστον εις τους δωρητάς ν' αφιερωθώσιν εις όφελος του Ορφανοτροφείου οι επίσημοι τόκοι των κεφαλαίων τούτων, ασφαλισθέντων εις την Εθνική Τράπεζαν, διετάξαμεν την επί ταύτης Επιτροπήν να συννενοηθή με τον εν Κερκύρα Κύριον Αναστάσιον Ι. Κόνιαρην άμα δε λάβη παρ' αυτού την διαληφθείσα ποσότητα, θέλει σας ειδοποιήσει.

Εις το Ορφανοτροφείον παιδεύονται ήδη 500 ορφανά, και οι εξελθόντες μέχρι τούδε από το κατάστημα τούτο κατά την ιδιαίτεράν κλίσιν και ικανότητα έκαστος ενασχολούνται εις την ναυτικήν υπηρεσίαν και τας τέχνας και εργόχειρα, ή διδάσκονται εις τα εν Αιγίνη δύο Τυπικά σχολεία της αλληλοδιδασκτικής και των ανωτέρων μαθημάτων.

Εάν και άλλοι ομογενείς συνδράμωσι με την αυτήν προθυμίαν εις βοήθειαν των Ελληνοπαίδων, των οποίων γέμουσιν οι Ελληνικοί τόποι, και μάλιστα αι επαρχίαι, όπου υπήρχον ποτε πόλεις, τότε και τα διδασκικά καταστήματα θέλουν στερεωθή και η επομένη γενεά θέλει λάβει α-

γωγήν αξίαν της μελλούσης τύχης, εις την οποίαν προσεκλήθη παρά της θείας προνοίας. Είθε το ιδικόν σας παράδειγμα και των εν αλλοδαπή Ελλήνων, όσοι συνεισέφερον φιλοτίμως υπέρ της εκπαιδεύσεως της Ελληνικής νεολαίας, να εγείρη και τους άλλους ομογενείς, οι οποίοι έχοντες τα αυτά προς την Πατρίδα αισθήματα δεν έδειξαν εισέτι διά των έργων τους οποίους τρέφουσιν υπέρ αυτής αγαθούς σκοπούς.

Εκφράζουμε προς σε, Κύριε, και διά σου προς τους συμπολίτας σου **Γραικο-Βλάχους**, πολλήν ευγνωμοσύνην εκ μέρους των ορφανών, και παρ' ημών την εξαίρεσιν υπόληψιν και τιμήν.

Εν Ναυπλίω την 16 Μαΐου 1830
 Ο Κυβερνήτης
 Ι.Α. Καποδίστριας

**Στέργιος Δούμπας,
δωρητής Πανεπιστημίου Αθηνών και Εθνικός ευεργέτης.**

Πηγή : <https://www.pelasgoskoritsas.gr/2021>